یادداشت

دکترین دفاعی ایران در تراز قدرت جهانی

سیدعبدالله متولیان
کارشناس سیاسی

فرمان حضرت آیت‌الله سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای به فرماندهان عالی‌رتبه نظامی، در خصوص «پاسخ فوری، مؤثر و بدون محدودیت جغرافیایی» به هر سطح و نوع تهدید، به منزله تغییر در دکترین دفاعی و نشانه تحول در منطق بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران و بازتعریف نسبت میان تهدید، امنیت و پاسخ است. این فرمان، در کنار تأکید بر آمادگی رزمی هوشمندانه، تقویت معماری اطلاعات نظامی، توسعه دکترین و تاکتیک بومی، بهره‌گیری از فناوری‌های نو و به‌روزرسانی بانک اهداف، تصویری از یک منظومه دفاعی در حال تحول را ترسیم می‌کند. در این خصوص چهار نکته قابل توجه و تأمل است:

نکته اول: دکترین جدید چیست؟

می‌توان منطق این تحول را «بازدارندگی فعال، هوشمند، چندلایه و فراتر از محدودیت‌های جغرافیایی تحمیل‌شده از سوی دشمن با تأکید بر پیشگیری از تهدید قبل از وقوع حمله» توصیف کرد. در این چارچوب، ایران صرفاً در انتظار وقوع تهدید نمی‌ماند بلکه با شناخت مستمر تهدید، آمادگی معتبر، ارتقای توان دفاعی و روشن کردن پیامدهای تجاوز، می‌کوشد بر نظام محاسباتی دشمن در مرحله تهدید و قبل از تصمیم اثر بگذارد.

این تحول، به معنای ارتقای بازدارندگی از سطح واکنش و انفعال به سطح آمادگی، اعتبار و اراده پاسخ است. ایران دفاع از استقلال، تمامیت ارضی و امنیت ملت را به ملاحظات جغرافیایی یا محاسبات یک‌جانبه دشمن واگذار نمی‌کند.

نکته دوم: شش مؤلفه تحول در بازدارندگی:

۱. آمادگی به‌جای اتکای صرف به هشدار: بازدارندگی زمانی مؤثر است که دشمن، اراده و توان دفاع را واقعی بداند. آمادگی رزمی هوشمندانه و تقویت ظرفیت‌های بومی، اعتبار این اراده را افزایش می‌دهد.

۲. عبور از جغرافیای محدودکننده دشمن: مفهوم «بدون محدودیت جغرافیایی» به این معناست که مهاجم نمی‌تواند با انتخاب مکان و فاصله، چارچوب پاسخ ایران را از پیش تعیین کند. جغرافیای آغاز تهدید، الزاماً جغرافیای پیامدهای آن نخواهد بود.

۳. بازدارندگی اطلاعات پایه و فناورانه: تقویت معماری اطلاعات نظامی، شناخت دقیق‌تر تهدید، سرعت تصمیم‌گیری و بهره‌گیری از فناوری‌های نو، قدرت دفاعی را به منظومه‌ای هوشمند و انطباق‌پذیر تبدیل می‌کند.

۴. ارزیابی جامع ظرفیت‌های دشمن: تأکید بر به‌روزرسانی بانک اهداف و توجه به دارایی‌های مادی و غیرمادی، بیانگر آن است که قدرت صرفاً در تجهیزات فیزیکی خلاصه نمی‌شود. دانش، فناوری، ظرفیت سازمانی و زیرساخت‌های پشتیبان نیز در محاسبات راهبردی اهمیت دارند.

۵. بازدارندگی چندلایه و هم‌افزا: امنیت ملی محصول عملکرد یک نهاد منفرد نیست. قوای لشکری و کشوری، دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی، ظرفیت علمی و فناورانه، اقتصاد و مدیریت سیاسی، اجزای یک منظومه واحد هستند. هماهنگی این ظرفیت‌ها، تاب‌آوری ملی را در برابر تهدیدهای نظامی، اقتصادی، رسانه‌ای و شناختی افزایش می‌دهد.

۶. ملت مبعوث؛ پشتوانه قدرت دفاعی: انسجام ملی، اعتماد عمومی و حمایت ملت از نیروهای مسلح، از پایه‌های اصلی بازدارندگی است. ملت آگاه و متحد، در برابر جنگ روانی و فشارهای فرسایشی از قدرت مقاومت بیشتری برخوردار است. هم‌افزایی ملت و قوای مسلح، قدرتی فراتر از جمع توانمندی‌های مادی ایجاد می‌کند.

نکته سوم: پیام راهبردی به دشمن؛ اطمینان ملی به ملت:

این فرمان، محاسبات امریکا و رژیم صهیونی را با واقعیتی روشن، مواجه می‌سازد: تعرض به ایران، رویدادی محدود و قابل مدیریت بر اساس اراده مهاجم نخواهد بود. نمی‌توان زمان، دامنه و شرایط پایان تقابل را از پیش به طرف متجاوز واگذار کرد. در سوی دیگر، این فرمان، اطمینان‌بخش ملت مبعوث ایران و رزمندگان محور مقاومت است؛ زیرا نشان می‌دهد دفاع از کشور در سطحی جامع و راهبردی دنبال می‌شود، قوای لشکری و کشوری در منظومه‌ای هم‌افزا قرار دارند و امنیت ایران از امنیت جبهه مقاومت و تحولات منطقه جدا نیست.

نکته چهارم: بازدارندگی برای صلح، نه صلح از مسیر تسلیم:

منطق دکترین جدید، منطق جلوگیری از جنگی است که دشمن ممکن است با محاسبه‌ای غلط آغاز کند. صلح پایدار، هنگامی دست‌یافتنی است که تهدید و تجاوز، ابزار تحمیل اراده بر ملت‌ها نباشد. از همین رو، آمادگی دفاعی پیشگیرانه شرط صیانت از صلح پایدار است و این آمادگی باید در مسیر ایران قوی‌تر هر روز بیشتر شود.

خبر آخر

فالح الزیدی روز جمعه در سفری چند ساعته به تهران با قالیباف دیدار کرد

سفر محرمانه نخست‌وزیر عراق به ایران

در پی تحولات مربوط به تلاش‌ها برای پایان دادن به جنگ ایران و امریکا، نخست‌وزیر عراق روز جمعه در سفری چندساعته و اعلام‌نشده به تهران آمد و با محمدباقر قالیباف، رئیس هیئت مذاکره‌کننده ایران، دیدار و گفت‌وگو کرد؛ دیداری که به گفته یک منبع آگاه، محور اصلی آن بررسی تلاش‌های بغداد برای پایان دادن به جنگ و تبیین مواضع ایران درباره طرح دو روزه این کشور بود.

یک منبع آگاه در گفت و گو با فارس، ضمن تأیید سفر چند ساعته نخست وزیر عراق به تهران، جزئیات آن را تشریح کرد. به گفته این منبع آگاه، سفر مذکور روز جمعه انجام شد و طی آن علی فالح الزیدی و هیئت همراهش با آقای قالیباف، رئیس هیئت مذاکره‌کننده ایران ملاقات و گفت‌وگو کرد. براساس اعلام این منبع آگاه، این گفت‌وگو بر تلاش‌های عراق در جهت پایان جنگ بین ایران و امریکا متمرکز بوده و به سایر موضوعات ارتباطی نداشته است. رئیس هیئت مذاکره کننده در گفت‌وگو با این مقام ارشد عراقی، ضمن قدردانی از تلاش‌های عراق، با تشریح طرح دو روزه ایران، بر ضرورت احترام امریکا به حقوق ایران در چارچوب این طرح برای پیشبرد مذاکرات تأکید کرد.

خبرگزاری عراقی شفق نیوز هم روز گذشته در گزارشی، با عنوان «الزیدی در سفری محرمانه به تهران»، نوشت: «علی فالح الزیدی جمعه گذشته در سفری اعلام‌نشده و چندساعته به تهران رفته و با محمدباقر قالیباف دیدار کرده است. فالح الفیاض، رئیس سازمان حشدشعبی عراق، نیز در این سفر همراه او بوده است.» یاسر عبدالزهرا الحجاج، سفیر عراق در تهران، نیز سفر را تأیید کرده و گفته است این سفر با هدف بررسی راه‌های کاهش تنش و جلوگیری از گسترش جنگ انجام شده است. خبرگزاری دولتی چین شینهوا نیز در گزارشی از سفر یک هیئت عراقی به تهران خبر داده و نوشته است: طبق این گزارش، هیئت عراقی برای مأموریتی حدوداً هشت‌ساعته وارد تهران شده و سفر پس از تماس تلفنی دونالد ترامپ و نخست‌وزیر عراق انجام شده است. روز گذشته اما برخی رسانه‌ها به نقل از پایگاه خبری «میدل‌ایست‌آی» نوشتند که ابراهیم کالین، رئیس سازمان اطلاعات ترکیه اعلام کرد قطر هفته آینده میزبان دیدار جی‌دی ونس، معاون رئیس‌جمهور امریکا، و محسن رضایی، دبیر شورای عالی امنیت ملی ایران، خواهد بود. به گفته رئیس سازمان اطلاعات ترکیه، این دیدار فرصتی مهم برای ایجاد گشایش در مذاکرات ایران و امریکا خواهد بود. اگرچه هیچ مقام رسمی از سوی تهران، واشینگتن یا دوحه این ادعای را تأیید یا تکذیب نکرده‌اند، خبرگزاری انگلیسی رویترز هم دیروز گزارش داد که دونالد ترامپ قرار است در کاخ سفید با نخست‌وزیر قطر دیدار کند و جی‌دی ونس نیز در برنامه دیدار با این مقام قطری قرار دارد.

به نظر شما افزایش برد موشکی ایران چه تأثیری بر دکترین بازدارندگی کشور دارد؟ آیا این تحول به معنای گسترش دامنه جغرافیایی تهدیدات ایران و افزایش توان هدف‌گیری اهدافی فراتر از منطقه، از جمله در اروپا، است؟

ما مسیر افزایش توان موشکی را به‌صورت تدریجی و مرحله‌به‌مرحله طی کرده‌ایم. توسعه توانمندی‌های موشکی نیز در چارچوب سیاست کلان نظام برای تأمین امنیت سرزمینی و حفاظت از محیط پیرامونی کشور دنبال شده است. طبیعتاً هر کشور مستقلی برای حفظ امنیت و پیشرفت خود باید از توان دفاعی متناسب برخوردار باشد و ما نیز در همین راستا، به‌تدریج توانمندی‌های خود را گسترش داده‌ایم. برای مثال، در دوران هشت سال دفاع مقدس، ما حتی یک موشک هم در اختیار نداشتیم. در مقابل، عراقی‌ها از موشک‌هایی برخوردار بودند که ابرقدرت شرق در اختیارشان قرار داده بود و با آن‌ها شهرهای ما را هدف قرار می‌دادند. به همین دلیل، مردم در نماز جمعه و اجتماعات مختلف شعار «موشک جواب موشک» سر می‌دادند، اما ما چنین امکانی نداشتیم. این مرحله نیز پشت سر گذاشته شد. در ابتدا تعدادی موشک از لیبی در اختیار ایران قرار گرفت، اما با خروج متخصصان و عوامل مربوطه، جوانان کشور با تکیه بر استعداد و توانمندی‌های داخلی، مسیر توسعه این فناوری را ادامه دادند. آن‌ها ابتدا از همان امکانات محدود استفاده کردند و سپس با بهره‌گیری از مهندسی معکوس و ظرفیت‌های بومی، به طراحی و ساخت موشک‌های داخلی روی آوردند. ابتدا برد موشک‌ها در حدود ۵۰ تا ۶۰ کیلومتر بود و به‌تدریج به ۱۰۰، ۱۵۰ و ۲۰۰ کیلومتر رسیدیم. این مسیر ادامه پیدا کرد تا اینکه توانستیم برد موشک‌ها را به حدود ۲۰۰۰ کیلومتر برسانیم.

در همین زمینه، شهید تهرانی‌مقدم نقش بسیار مهمی داشتند. ایشان در دیدارهایی که داشتیم نقل می‌کردند که حضرت آقا در هر مرحله مطالبه جدیدی داشتند. برای مثال، تأکید می‌کردند که موشک‌ها باید نقطه‌زن شوند. نقطه‌زن کردن موشک، به‌ویژه در برد‌های بلند، کار بسیار دشواری است، اما متخصصان ما با وجود همه دشواری‌ها این کار را انجام دادند. دلیل تأکید بر نقطه‌زنی هم این بود که وقتی موشکی را در برد بلند شلیک می‌کنیم، باید دقیقاً به همان هدفی اصابت کند که مدنظر ماست. یعنی مراکز و اهدافی که جنایتکاران یا عناصر ضدانقلاب برای توطئه علیه ملت و کشور ما از آن‌ها استفاده می‌کنند. هدف این است که همان اهداف مورد اصابت قرار بگیرند و حتی یک فرد بی‌گناه آسیب نبیند. بنابراین، این مسیر به‌تدریج طی شده و متناسب با تهدیدات احتمالی، توسعه توان دفاعی و برنامه‌ریزی برای مقابله با هرگونه تعرض به کشور ادامه خواهد یافت. من به خاطر دارم که در سال ۱۳۹۰، زمانی که سردار رشید اسلام، حاج حسن تهرانی‌مقدم، به شهادت رسیدند، ایشان گفته بودند که در حال تحقیق روی موشک قاره‌پیما هستیم تا ان‌شاءالله آن را آزمایش کنیم. به اعتقاد من، هر کشور مستقلی که بخواهد آزادی و استقلال خود را حفظ کند و در مقابل استکبار بایستد، باید همه ابعاد امنیتی و دفاعی خود را در نظر بگیرد و برای آن‌ها برنامه داشته باشد. توسعه توان موشکی نیز یکی از همین ابعاد است.

ایران پیش‌تر گفته بود که جنگ ما منطقه‌ای است و در جنگ ۴۰ روزه نیز این موضوع را نشان دادیم. اما اکنون از هشدارهای فرامنطقه‌ای صحبت می‌کنیم و می‌گوییم دامنه جنگ می‌تواند فراتر از منطقه باشد. این تغییر رویکرد را چگونه باید تحلیل کرد؟

در شرایط کنونی، ما در برابر هرگونه تهدید احتمالی، باید با آینده‌نگری و برنامه‌ریزی آمادگی لازم را داشته باشیم. به‌گونه‌ای که علاوه بر حفاظت از امنیت سرزمینی، هم منطقه‌ای فکر کنیم و هم در صورت لزوم، نگاه فرامنطقه‌ای داشته باشیم. این موضوع، مسئله تازه‌ای نیست و از گذشته در چارچوب محاسبات، برنامه‌ریزی‌ها و ملاحظات راهبردی نیروهای مسلح کشور مورد توجه بوده و درباره آن مطالعه و اقدام شده است. ما در حوزه دریا نیز باید همین نگاه را داشته باشیم. نمی‌توانیم صرفاً به محدوده جغرافیایی خودمان اکتفا کنیم. برای مثال، در مقطعی در منطقه خلیج فارس بین ۹۰ تا ۱۰۰ ناو و ناوچه و شناور نظامی دشمن حضور داشتند، اما امروز به دلیل اقتدار ما، حتی یکی از آن‌ها نیز در محدوده سابق حضور ندارد و همگی به مناطق دورتر عقب‌نشینی کرده‌اند.

بنابراین، در صورت مواجهه با محاصره اقتصادی یا دریایی، برخورداری از برنامه‌ریزی قبلی و آمادگی لازم برای مقابله با آن ضروری است. ازاین‌رو، باید شیوه‌های مقابله با چنین اقداماتی از طریق ظرفیت‌های هوایی، موشکی و سایر توانمندی‌های تسلیحاتی از پیش مورد بررسی قرار گیرد. ما بر اساس ارزیابی‌های راهبردی، برنامه‌ریزی‌های لازم را انجام می‌دهیم و متناسب با آن پیش می‌رویم تا در چارچوب راهبرد بازدارندگی و مقابله با تهدیدات و اقدامات خصمانه دشمن، در هر نقطه‌ای که ضرورت اقتضا کند، چه در سطح منطقه‌ای و چه فرامنطقه‌ای، از توان لازم برای اقدام برخوردار باشیم.

افزایش برد موشکی و آمادگی دفاعی ایران چه نقشی در ناکامی امریکا و تغییر موازنه قدرت در منطقه دارد؟

امریکا شکست خورده است. هرکس در این موضوع تردید داشته باشد، واقعیت‌های موجود را نادیده گرفته است. همین که امریکایی‌ها به اهدافی که دنبال می‌کردند دست نیافتند، به‌معنای یک شکست سنگین برای آن‌هاست. آن‌ها اساساً تصور نمی‌کردند با چنین شرایطی مواجه شوند. هدفشان این بود که نظام را ساقط کنند، ساختاری مطابق خواسته خود بر سر کار بیاورند، رهبر موردنظرشان را تعیین کنند و حتی ایران را به پنج قسمت تقسیم کنند. صدام حسین نیز که از سوی آن‌ها آموزش دیده و حمایت شده بود، در آن زمان ادعا می‌کرد ظرف سه روز خوزستان را تصرف می‌کند و طی هفت روز به تهران می‌رسد. در آن مقطع، ما واقعاً از امکانات و تجهیزات چندانی برخوردار نبودیم. حتی بخش عمده تجهیزات ارتش نیز متعلق به دوران پیش از انقلاب و ساخت کشورهای خارجی، به‌ویژه امریکا، بود، چراکه هنوز به توان تولید بومی و مستقل در حوزه دفاعی دست نیافته بودیم. اما امروز شرایط کاملاً متفاوت است. ما از همان سال‌ها برای مواجهه با چنین تهدیداتی برنامه‌ریزی کرده بودیم. برای مثال، درباره تنگه هرمز به‌خوبی به خاطر دارم که از سال ۱۳۶۶ پیش‌بینی‌ها و برنامه‌ریزی‌های لازم انجام شده بود تا اگر روزی دشمنان بخواهند از این مسیر به ما فشار وارد کنند، آمادگی و طرح مشخصی برای مقابله با آن داشته باشیم. البته ما پیش از این قصد بستن تنگه هرمز را نداشتیم. اگر چنین تصمیمی داشتیم، می‌توانستیم سال‌ها پیش و بسیار زودتر از شرایط کنونی آن را عملی کنیم. اما طرف مقابل با اقدامات خود وارد این مسیر شد و شرایطی را ایجاد کرد که هدف آن، به‌زعم ما، یکسره کردن کار ایران بود. در چنین وضعیتی، ما نیز تصمیم گرفتیم در برابر این اقدام، تنگه هرمز را ببندیم تا مشخص شود چه طرفی در این منطقه از توان و قدرت اثرگذاری برخوردار است. تنگه هرمز بخشی از حوزه راهبردی و امنیتی ایران است. ما پیش از این اجازه عبور کشتی‌ها از این مسیر را می‌دادیم، اما اکنون اجازه عبور بدون کنترل را نمی‌دهیم. این مسیر را کنترل، هدایت و فرماندهی می‌کنیم. در شرایط کنونی، این طرف مقابل است که باید راهی برای مواجهه با وضعیت جدید پیدا کند، درحالی که توان لازم برای چنین کاری را در اختیار ندارد.

رئیس‌جمهور:

رمز اقتدار و استقلال کشور تقویت تولید است

رئیس‌جمهور با تأکید بر نقش تولید در افزایش تاب‌آوری و استقلال کشور، تصریح کرد: تاب‌آوری و استقلال کشور در گرو تقویت تولید و تأمین نیازهای داخلی است و باید با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های کشور، زمینه عبور از مشکلات و دستیابی به پیشرفت پایدار را فراهم کنیم.

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر ریاست جمهوری، دکتر مسعود پزشکیان روز گذشته در مراسم هفتاد و دومین سالروز تأسیس شرکت صنایع شیر ایران (پگاه) در جمع مدیران و کارکنان این شرکت با قدردانی از تلاش‌ها و اقدامات انجام‌شده در این واحد تولیدی با تأکید بر اینکه مدیریت صنایع تولیدی باید از دولتی بودن خارج شود، گفت: تاب‌آوری و استقلال کشور با افزایش تولید و تأمین نیازها انجام شده است، مدیر خوب و موفق کسی است که نگاه والا و برتر شدن داشته باشد. باید خود را بالاترین و برترین بدانیم تا بتوانیم در مسئولیت و کار خود موفق شویم و پیشرفت کنیم.

رئیس‌جمهور با بیان اینکه باور و اعتقاد من این است که از هیچ کشوری کمتر نیستیم و هیچ چیزی از دیگران کمتر نداریم، اظهار داشت: باید نگاه خود را برای بهترین شدن تغییر دهیم. امروز هستم و مسئولیت دارم که برای کشور و مردم خدمتی انجام دهم. افق نگاه ما باید بهترین شدن باشد و در مسیر حرکت خود هر روز بهتر و کارآمدتر از دیروز باشیم. پزشکیان با تأکید بر ضرورت شناسایی و به‌کارگیری دقیق ظرفیت‌ها و توانمندی‌های کشور، مدیران و متخصصان و

شکوفا شدن این توانمندی‌ها، گفت: می‌توانیم با جلب مشارکت و همراهی مردم و افزایش سعی و تلاش خود زمان به بهره‌برداری رسیدن طرح‌ها و پروژه‌ها را کاهش دهیم. رئیس‌جمهور تصریح کرد: وقتی نپذیریم که از دیگران کمتر هستیم و این باور در ذهن مدیران ما شکل بگیرد، موفق خواهیم شد و دشمنان در تحقق اهدافشان ناکام می‌شود. پزشکیان با تأکید بر اینکه برازنده ما نیست که با وجود امکانات و منابع سرشار در کشور مردم ما با مشکل مواجه باشند، تصریح کرد: نمی‌شود که من مسئول باشم و بپذیرم مردم کشور مشکل داشته باشند. موظف هستیم با خدمت به مردم مشکلاتشان را حل کنیم. نمی‌توانم بپذیرم کسی در کشور شب گرسنه بخوابد یا خانواده‌ای در تأمین داروی مورد نیاز خود در مضیقه باشد.

رئیس‌جمهور در بخشی از سخنان خود با اشاره به نقشه‌ها و توطئه‌های دشمنان برای ضربه زدن به ایران اسلامی، گفت: مقام معظم رهبری دستور دادند که وضعیت نه جنگ نه صلح را پایان دهیم. ما می‌توانیم با عزت گفت‌وگو کنیم و با عزت موضوع را تمام کنیم. ما اهل گفت‌وگو و مذاکره هستیم و منطق حکم می‌کند، اگر می‌توانیم حق خود را با گفت‌وگو بگیریم، خودمان را درگیر جنگ نکنیم. اما در مقابل زور و قلدری هم تسلیم نخواهیم شد. در سخنرانی مجمع عمومی سازمان ملل نیز تأکید کردم که ما اهل گفت‌وگو براساس عدالت و در شرایط برابر و مساوی هستیم و حق خود را مطالبه می‌کنیم اما زیر بار زور هم نخواهیم رفت. پزشکیان در ادامه با تأکید بر اینکه وقتی مدیر و هر فردی برای آبروی کشورش و تحقق باور و اعتقاد خود از همه چیزش می‌گذرد، شایسته تقدیر است، افزود: اگر بتوانیم این فرهنگ را در جامعه توسعه دهیم ایران ما به عزت و سربلندی می‌رسد. اگر وضعیت امروز کشور این‌گونه است و با مشکلات مواجه هستیم به‌خاطر عملکرد خودمان است که باید آن را اصلاح کنیم.

رئیس‌جمهور در بخش دیگری از سخنان خود با تأکید بر ضرورت مدیریت مصرف و صرفه‌جویی در مصرف انرژی اعم از بنزین، برق و گاز، گفت: همه ما باید تلاش کنیم با مدیریت مصرف اجازه ندهیم تولید متوقف شود. همه موظف هستیم که معیشت مردم را تأمین کنیم. باید تلاش کنیم با صرفه‌جویی و مدیریت مصرف، تولید در همه محصولات مورد نیاز مردم افزایش یابد.

گفت‌وگو
فائزه سادات یوسفی

اسماعیل کوثری در تبیین چرایی تغییر راهبرد موشکی ایران در گفت‌وگو با «جوان»:

افزایش برد موشک‌ها راهبرد جدید بازدارندگی ماست

در پی تشدید تهدیدات، جمهوری اسلامی ایران در چارچوب راهبرد توسعه توان بازدارندگی خود و پس از فرمایش رهبر معظم انقلاب مبنی بر پاسخ فوری و بدون محدودیت جغرافیایی به تهدیدها، از افزایش برد موشکی خود رونمایی کرد. تحولی که بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های جهان داشت و برخی آن را نشانه‌ای از تغییر در دکترین بازدارندگی تهران ارزیابی کردند. این در حالی است که ایران بارها اعلام کرده است که در صورت وقوع تقابل مجدد، بخشی از تجهیزات و توانمندی‌های پیشرفته خود را در میدان عملیات به نمایش خواهد گذاشت تا طرف مقابل با موج جدیدی از غافلگیری مواجه شود. اسماعیل کوثری، عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس، در گفت‌وگو با «جوان» می‌گوید موضوع افزایش برد موشکی، مسئله‌ای تازه نیست و از گذشته در چارچوب محاسبات، برنامه‌ریزی‌ها و ملاحظات راهبردی نیروهای مسلح مورد توجه بوده و مطالعات و اقدامات لازم درباره آن انجام شده است. آنچه در پی می‌آید حاصل این گفت‌وگوست که می‌خوانیم.

گزیده خبر

سخنگوی ارتش خبر داد

تغییر دکترین ارتش از دفاعی به تهاجمی

سخنگوی ارتش جمهوری اسلامی ایران از حرکت دکترین ارتش به سمت رویکرد تهاجمی خبر داد و گفت: مفاهیم «پاسخ اثرگذار» و «بدون محدودیت جغرافیایی» تعریف عملیاتی شده‌اند و در حال تبدیل شدن به راهبردهای اجرایی هستند.

به گزارش روابط عمومی ارتش، امیر سرتیپ محمد اکرمی‌نیا، با تشریح ابعاد تحول در دکترین نظامی کشور، گفت: اجرای فرامین اخیر فرمانده معظم کل قوا (مدظله العالی) با جدیت دنبال می‌شود و حرکت به سمت دکترین تهاجمی، تسلیحات متناسب و تحول در شیوه‌های نبرد را ضروری می‌کند. امیر سرتیپ اکرمی‌نیا با بیان اینکه دکترین نظامی پیشین بر وضعیت دفاعی و بازدارندگی جبرانی یا تنبیهی استوار بوده است، افزود: در این چارچوب، تلاش می‌شد ضربه نخست دشمن دفع شود و سپس ضربه دوم، متناسب با اقدام دشمن و در محدوده جغرافیایی منطقه و پایگاه‌های امریکا در منطقه، وارد شود. وی فوریت پاسخ را یکی از محورهای فرامین اخیر دانست و با اشاره به پاسخ نیروهای مسلح در آغاز جنگ، گفت: در کنار فوریت، «اثربخشی» و «نبود محدودیت جغرافیایی» از نکات جدید این فرامین است که به‌عنوان فرمان فرمانده کل قوا، مبنای اقدام نیروهای مسلح قرار گرفته است.

به گفته سخنگوی ارتش، این مفاهیم تعریف عملیاتی شده و روند تبدیل آن‌ها به راهبردهای اجرایی با جدیت در جریان است؛ راهبردهایی که در کنار اصول کلی و شیوه‌های نبرد، دکترین آینده ارتش را شکل خواهند داد. امیر اکرمی‌نیا همچنین بر جامع و هوشمند بودن این دکترین و اتکای آن به بنیه معنوی و حمایت‌های مردمی تأکید کرد و گفت: مردمی بودن، ایمان و باورهای دینی از ویژگی‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران بوده و این موضوع در چارچوب آینده نیز مورد توجه است.

سخنگوی ارتش در پاسخ به پرسشی درباره الزامات تغییر دکترین در سازمان رزم و آمادگی عملیاتی، توضیح داد: این تحول از مبانی نظری، مبانی دینی و آموخته‌های جنگ جاری و جنگ گذشته آغاز می‌شود و سپس در قالب راهبرد، تاکتیک و شیوه نبرد، به تعیین ساختار و تسلیحات مورد نیاز می‌رسد. سخنگوی ارتش، آغاز این روند را در چارچوب فرمان اخیر فرمانده معظم کل قوا توصیف کرد و اظهار کرد: اجرای آن با جدیت ادامه دارد و به افزایش سطح بازدارندگی کشور نسبت به گذشته منجر خواهد شد.

امیر سرتیپ اکرمی‌نیا در ادامه، وضعیت سیاسی دشمن امریکایی-صهیونی را نامناسب ارزیابی کرد و با اشاره به شکست جمهوری‌خواهان در انتخابات میان‌دوره‌ای امریکا و تغییر در مأمور تشکیل کابینه در سرزمین‌های اشغالی، بیان کرد: این تحولات از منظر تحلیل سیاسی ممکن است احتمال جنگ را کاهش دهد، اما برنامه ارتقای توان رزم و توان دفاعی نیروهای مسلح، مستقل از این تحولات و بدون وقفه دنبال می‌شود و مبنای اقدام ارتش، اجرای مأموریت‌ها و تدابیر فرمانده معظم کل قواست. اکرمی‌نیا با اشاره به بی‌اعتمادی و بی‌اعتنایی ارتش به دشمنان گفت: اگر آن‌ها امکان اقدام داشته باشند، دست به شرارت خواهند زد و اقدام نکردنشان می‌تواند ناشی از آمادگی ایران یا مشکلات و تحولات داخلی خودشان باشد. هر دو عامل در محاسبات قابل توجه است، اما تلاش برای افزایش بازدارندگی کشور به‌صورت مستمر ادامه دارد.

سخنگوی ارتش درباره وضعیت تنگه هرمز نیز گفت: امریکایی‌ها پس از تفاهم‌نامه اسلام‌آباد تلاش کردند مسیری جعلی در جنوب تنگه ایجاد و شرکت‌های کشتیرانی و مالکان کشتی‌ها را به عبور از آن تشویق و مجبور کنند. وی این اقدام را برخلاف تعهد مندرج در بند ۴ تفاهم‌نامه توصیف کرد و توضیح داد: بر اساس آن، یک ساز و کار و ترتیبات ایرانی، باید امور تنگه و مذاکرات لازم با طرف عمانی را پیگیری می‌کرد. امیر اکرمی‌نیا، همچنین ناامنی ایجادشده در منطقه را به دخالت‌های امریکا نسبت داد و گفت کشتی‌هایی که تحت فشار این کشور وارد مسیرهای ناامن می‌شوند، با مین‌های دریایی برخورد می‌کنند و خسارت می‌بینند؛ وضعیتی که به شرکت‌های کشتیرانی و حمل‌ونقل نیز آسیب می‌زند. سخنگوی ارتش تأکید کرد: مالکان کشتی‌ها و شرکت‌های کشتیرانی تجاری می‌توانند با هماهنگی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، از مسیرهای امنیتی تعیین‌شده عبور کنند و نیروهای مسلح امنیت این مسیرها را تضمین می‌کنند.

یادداشت

جنگ ایران و بطلان افسانه شکست‌ناپذیری امریکا

مصطفی قربانی
کارشناس سیاسی

جنگ امریکا علیه ایران در ابعاد مختلف در افول هژمونی بین‌المللی امریکا اثرگذار بوده است. از مهم‌ترین ابعاد آن شکست افسانه شکست‌ناپذیری امریکا در جایگاه یکی از کانونی‌ترین داعیه‌های امریکاست. به عبارت دقیق‌تر، امریکا به‌عنوان ابرقدرتی که بزرگ‌ترین قابلیت‌های نظامی تاریخ بشر را دارد، اغلب در سایه هیمنه خود، قادر به پیشبرد اهدافش در قبال سایر کشورها بوده و اگر هم کشوری در مقابل هیمنه امریکا وادار به تسلیم نمی‌شد، امریکا تلاش می‌کرد با اقدام عملی آن را در برابر خود وادار به تسلیم کند که البته در مواردی مانند کره شمالی هم امریکا هیچ‌گونه موفقیتی به دست نیاورد. هرچند که خصومت امریکا با کره شمالی تاکنون منجر به رویارویی نظامی میان آن‌ها نشده است.

با توجه به آنچه گفته شد، ایران تنها کشور دنیاست که با ایستادگی و مقاومت بی‌نظیر خود در برابر امریکا، هم اعتبار و هیمنه این ابرقدرت را زیر سؤال برده و هم ناتوانی و ضعف (محدودیت) استفاده از ابزار نظامی از سوی این کشور را به رخ وی کشیده است. علاوه بر درهم کوبیدن پایگاه‌های امریکا و مجبور شدن این کشور به ترک برخی از پایگاه‌هایش در کشورهای منطقه، وضعیت خلیج فارس و تنگه هرمز دیگر مؤلفه‌ای است که گویای ضعف استفاده از ابزار نظامی از سوی امریکا و بطلان افسانه شکست‌ناپذیری آن است. درباره مورد اخیر باید گفت که امریکا هم تصور نمی‌کرد ایران تنگه هرمز را ببندد و هم تصور نمی‌کرد که در صورت بستن این تنگه، ایران توانایی استمرار آن را داشته باشد. با این حال، با گذشت حدود نه ماه از بستن تنگه هرمز، این تنگه به عرصه قدرت‌نمایی ایران و استیصال و شکست امریکا تبدیل شده است، به‌گونه‌ای که با وجود چندین دور نبرد در نوار جنوبی ایران به‌منظور بازگشایی تنگه هرمز و ایجاد اختلال‌های مکرر از سوی امریکا، آنچه شاهد آن هستیم، عدم عقب‌نشینی ایران در این زمینه و بلکه، تثبیت ترتیبات ایرانی در تنگه هرمز و شکست امریکا در بازگشایی تنگه‌ای است که اساساً قبل از جنگ رمضان باز بود و در اثر اشتباه راهبردی امریکا در حمله به ایران بسته شد. نکته مهم در این زمینه، معناکاوی توانایی ایران در بستن تنگه هرمز است. در این زمینه، حداقل می‌توان به سه نکته مهم اشاره کرد:

۱. ایران با تسلط بر خلیج فارس و تنگه هرمز، همان‌گونه که قبل از این هم گفته‌ایم، یکی از مهم‌ترین نقاط ضعف قدرت ملی و اعمال حاکمیت خود بر خلیج فارس و تنگه هرمز در طول حدود پنج قرن اخیر را ترمیم کرده است. از این نظر، یکی از مهم‌ترین ابزارها و حوزه‌های فشار دشمن خنثی شده است. برخلاف پنج قرن اخیر دیگر دشمنان نمی‌توانند با گروگان گرفتن خلیج فارس و تنگه هرمز، حاکمیت ملی ایران را مخدوش کنند.

۲. ایران با تسلط بر تنگه هرمز با استفاده از شیوه‌های نامتقارن، در عمل امکان برتری نظامی در سایه برتری تسلیحاتی را منتفی ساخته و از این نظر، الگوی نبردهای آینده را متحول کرده است.

۳. دستیابی به این موفقیت به شیوه نامتقارن، هم گویای نبوغ ایرانی در درک دقیق ابعاد مختلف صحنه نبرد و طراحی راهبرد عملیاتی متناسب با آن و هم گویای آینده‌نگری ظرافت‌مندانه و بی‌نظیر مسئولان و تصمیم‌گیرندگان این حوزه در مجهزسازی نیروهای مسلح به تسلیحات مناسب و ایجاد نیروی دریایی راهبردی است.